

enim vel titivilitio quidem æstimari debet quod pseudo-Luitprandus dixerit (a) obiisse Cordubæ sanctum virum patricium Alvarum quarto die mensis Maii æra cævi, Christi vero 869. Quantumvis ei temere credens Joannes Tamalus, Martyrologio Hispano hæc die uti sanctum invexerit. Hæc sunt Tolætanæ apotheoses; nam et nuper dictus Luitprandus (b), et symmista ejus Julianus (c), sanctum et sanctitatis opinione Cordubæ florentem oræ rotundo appellant. Oscitantiam Joannem Tamali nunquam satis demirari possum, qui cum in elogio dixisset de Alvaro, fuisse, ut quidam credunt, sancti Eulogii fratrem: inde in notis, seu actis ejus, hunc nostrum confunderi non dubitavit cum Alvaro, Eulogii fratre, qui una cum altero utriusque fratre Isidoro in Germania peregrinati sunt: de quibus Eulogius in epistola ad Willesindum Pampilonensem, ut in Eulogio diximus.

Cæcus utique est qui non videt Alvarum ipsum fateri se non ullo sanguinis sed uno familiaritatis et mutæ consuetudinis vinculo Eulogium habuisse sibi obnoxium. Chrissime in Vita: « A primævo adolescentiæ flore charitatis dulcedine et Scripturarum amore, uno vinculo concordæ innexi hujus vitæ, etc., duximus jugum. » Et infra, cum dixisset consuevisse Eulogium abbatis Sperandei frequentare domum: « Ibi eum, inquit, primitus videre merui, ibi ejus amicitia dulci inhæsi, ibi illi individua sum nexus dulcedine. » Et quæ sequuntur. Putastis germanos fratres sic potuisse forte fortitima invicem sibi notos fieri? Sed nonne ipse Alvarus peregrinationis meminit fratrum Eulogii? « Nec ei sufficit monasteria patriæ suæ, ait, invisere, quin potius occasione fratrum suorum, qui ipsis diebus in Franciæ finibus exsulabant, indemptam viam arripuit. » Hæc in Tamalium non sine bile, cum

A actis Alvari colophonem ab eo hunc impositum mirabundi ad animum advertimus: « Unum notabis, quod licet fratres vocentur beati Eulogii Alvarus et Isidorus: non carnis nexu, sed contubernii vinculo fuerit. » Judicium hominis nugacitibus dediti! qui vere semel in eas angustias detrusus, unum eundemque de duobus Alvaris conficiendi, videns forte superiora quæ laudavimus Alvari nostri Pauli cum Eulogio amicitia, non utique consanguinitatis, testimonia: fratrem vere germanum Eulogii alterum Alvarum abdicare, et a cognatione illius ejicere non dubitavit.

Eulogii autem hæc quæ subjicitur, vindictas secundum naturalem utriusque, et Isidori et Alvari cum Eulogio fraternitatem decerni præstabunt. In epistola ad Willesindum, in qua de eorum in Togata Gallia partes arrepto itinere agit: « Adeo ut in exilio meo, inquit, nihil præter affectuosam peregrinorum fratrum, et destitutæ familiæ præsentiam suspirarem. » Cujusnam familiæ? Ostendit infra: « Igitur cum proprium revisere arvom, piæ matris Elisabeth, seu sororum suarum Niole et Anulons, juniorisque fratris Joseph urgeret affectus: cogio ut adhuc remaneam, nec sinis abire mœrentem; sed utroque vulnere percussum cor meum tu jam mœderi non poteris, cui et peregrinatio fratrum, et desolatio domesticorum quotidianum afferbant lamentum. » At quantumvis demus fratres ab eo utrumque appellari potuisse charitatis obnoxium, uti *patrem* aut *matrem sororesque*, nec minus *fratres* sæpe alios, hoc tantum respectu, Eulogius idem vocasse legitur: hæc excusatio ad alium non pertinet, scilicet Alvarum, qui de Eulogio loquens in ejus Vita, uti jam diximus, *fratres* Eulogii Isidorum et Alvarum inepte, nisi germanos appellasset.

(a) Anno 859.

(b) Anno 846, n. 290.

(c) In Chronic., tom. 433

ALVARI CORDUBENSIS

OPERA

In lucem primum edita ex codice Gothico almæ Ecclesiæ Cordubensis, ab octingentis annis scripto.

(Apud. Florez., Hispaniæ sacræ tom. XI.)

INCIPIIT

CONFESSIO ALVARI^a.

Excelsus Deus, ineffabilis, invisibilis, a quo bonum, et per quem fit quodcumque elaret honestum, quem nemo digne rogare valet, et quem omnis sermo, licet indigne, rogare audeat; sine quo nihil est, et absque quo impietas omnis procedit: Deus, qui sine qualitate es bonus, sine quantitate magnus, sine situ præsens, sine effusione formæ ubique diffusus: Deus

^a Per *b* non per *r* nomen Alvari scribitur in hoc codice.

C qui corporalis ^b non es, et per incircumscripam substantiam ubique es. Qui sursum residendo segis, deorsum contineudo adea, extra circumdas, infra ^c et omnia penetrans: Deus qui mala omnia odis, eaque occulto consilio, utique justo, plerumque permittis: Deus qui sicut malum, quod nihil est, odis, ita bonum, quod aliquid est, amas. Qui non natus

^b Ms., *corporalem*.

^c *Infra* pro *intra* frequenter apud veteres.

ram mali, quæ nulla est, sed eos qui malum faciunt A
damnas: Deus qui cuncta pietate regis, sed peccatum
inultum nunquam dimittis: Deus qui partim
operis tui æternitate consolidas, nullo merito præcedente;
partim juste mortalitate corrumpis, nullo peccato
patescente: Deus qui creaturam illam quam primam
dignitate seu fortitudine vel decore esse voluisti,
vitio suo corruptam ad inferiora dilapsam, ut esset
quod creata est iustitia exigente noluisse: Deus qui
sicut nulla exstante bonitate humanum genus creasti,
ita nullo præcedente merito nos ratione creaturis
aliis prætulisti: Deus qui massam perditioni deditam
juste perinis, et massam regni misericorditer sola
bonitate qua affluis eligis: Deus qui Adæ progeniem
sola bonitate ex parte restauras, et eam partem quam
perire sinis ob parentale a vitium juste condemnas:
Deus qui ipsis notitiam dedisti fidei quos credituros
ante mundi initium nosti: Deus qui licet inulta
occulta, tamen juste fecisti quæ facta sunt omnia:
Deus sine cuius nutu nullus sermo procedit; et
contra quem plerumque ipse sermo datus agere præsumit:
Deus quem nemo nescit, et quem nullus plene, ut es
ipse, cognoscit: Deus cuius magnitudo incomprehensibilis,
cujus gloria inæstimabilis, cuius jussio fortis, cuius
dispositio justa, cuius judicia vera, cuius clementia
super opera sua extenta: Deus quem nemo nisi corde
attingit purgatus; quem nullus nisi operibus invenit
probat, cui nullus adhæret nisi mente et corpore castus:
In quo iniquitas non est, in quo summa b est, in
quo clementia magna est: Deus qui auctor es
luminis, fluvius pietatis; dulcis es te firmo corde
credenti c: cæcorum oculus, debilius animus, infirmantium
verissima salus; pes claudorum; lingua mutorum,
fortitudo omnium sæculorum. Tu vitæ via. Tu salutis
vita. Tu omnium te postulantium invictissima dextra.
Tu divitiarum pauperum. Tu consolatio tribulantium.
Tu erector humilium. Tu destructor extollentium.
A te incrementum accipit justus; per te sanctificatur
perfectus; a te coronatur in bono opere consummatus.
Tu odis iniquos, damnas injustos, dejicis elatos;
confundis superbos; das pœnitentibus veniam,
peccato mortuis vitam, nec abnegas te rogantibus
misericordiam consueta. Nec peccatores despicias,
sed delicta condemnas. Non odis peccantes, sed
peccata detestas. Non hominem, sed scelera
insectando consumis. Non creaturam, sed culpam
exstirpas, iniquitas enim nostra justitiam tuam
commendat (Rom. III, 5): Scelera nostra te
justum affirmant. Acta nostra sceleribus digna
justitiæ tuæ est documentum; quia unde justus es,
inde injustos odis. Unde sanctus es,

a Ms., parentalem.

b Aliquid deest.

c Ms., dulce es te firmo corde credentis; cæcorum oculos.

d F. non totum.

e E. i. sancte.

f Comessum, seu comessum, supinum auctori fa-

inde peccantes punis. Unde verus es, inde mendaces
condemnas. Unde mitis es, inde superbos detestas.
Unde misericors es, inde non tot ut d desquiris. Tu
ab initio creaturam singulari misericordia foves,
potentiali virtute regis, ineffabili consilio vel potestate
disponis. Deus qui contritorum non despicias preces,
nec deprecantium te vero corde spernis clamores.
Qui frigidam mentem igne tui amoris incendis,
et initium boni operis plerumque nobis nescientibus
quibusdam occasionibus formas. A quo initium est
virtutum, a quo augmentum, a quo et per quem
perfectio est inchoatum. Qui lassam roborem tuis
operandi, operantibus intentionem accommodas
perficiendi, torpentibus votum ingeris inchoandi.
Qui mortem peccatoris nunquam desideras, sed ad vitam
delinquentes semper verissime vocas.

B 2. Adesto, adesto pauperi pater. Assiste fesso, o
Emmanuel: juha contritum, Spiritus sancte: erige
dejectum, Creator juste: sana ægrotum, Jesu bone:
visita languentem, Paraclete alme: largire vires,
agie o Deus: præbe virtutem, o lux Nazarene: solida
comessum f, donum tu Patris; atque vitiorum
dominio usquequaque possessum, tu Trinitas Deus,
tibi effice servum devotum. Satis est, Domine, quod
hucusque diabolus militavit g: quod hostis orbis
servitium sponte implevi: quod inimico famulatum
iniquitatis opere præbui; quod insidiant mihi h
obsequens fui; quod latentes insidias ejus licet
intelligerem non devitavi; quod contra me ipse
inscius ejus tela portavi, etiam me ipso illi quasi
ex debito bajulum feci, quia ejus arma unde me
totum elisit, in me hactenus quasi in teca
recondere nunquam cessavi. Sed jam diu est,
Domine, quod dominium ejus a me rejicere
malui; quod merito exigente non valui,
quia quasi ex potestate vindicat subditum,
quem a nativitate i exordio diro vinculo tenuit
captum. Et quem tanto tempore suo jure
vindicans captivum, nunc respirantem jugo
suo retentat valde perplexum; quemque
sibi nunquam deprehendit repugnantem,
nunc catenis insolubilibus ligat gementem.
Domine, Deus pie et misericors, respice
super opera tua, et illo pietatis vigore
quo prodigum recipis filium, me quoque
protege miserum, quia opera nannuum
tuarum in dominium iniquissimi hostis
relinquere fas j est ullo modo; ut a te
creatus, sim prædonis pascue k locus;
ut ab optimo Domino et a pio Patre bonis
multis ditatus, crudeli et horribili ethiopi l
existam addictus. Hanc inclementiam,
hanc voracitatem. hanc crudelitatem
ego mihi cæcatus a diabolo spontanea
mente elegi. Ego equuleum hunc dirum
mihi invexi; ego gladium gutturi meo
immersi; ego morti

miliare: idem ac dilaceratum. Glossarium Cangii
editionis PP. Congr. S. Mauri.

g Lege diabolo militavi.

h Ms., me.

i Ms., a nativitate.

j Imo: fas non est.

k I. e. pascui.

l Ms., exiopo

totum me ipse commisi, ut possessionem tuam, tibi-
que debitam soli, pessimo committerem hosti: ut
rus a tuo dominio conditum horribili addicerem
pesti; eumque eligerem dominum, quem patri meo
noveram inimicum. Actum est enim in me, Domine
Deus, quod in protoplasto^b pridem legimus gestum:
etenim sicut ille tuo dono immortalis creatus, pro-
prio vitio in mortem exstat per interdictæ sibi ar-
boris esum dimersus; ita et ego lavacro vitalis aquæ
jam tinctus, et regenerationis unde a paternali de-
licto mundatus, seu tuo rosifluo cruore redemptus,
per inobedientiam mandatorum tuorum in mortis
defendam ruinam deveni; et qualiter inde egrediar
non valeo invenire, quia te Dominum Deum, quem
rogare, et cujus præcepta implere debui, per devia
gradiendo mihi iratum feci. Et inde est quod pro-
longatam captivitatem sentiens doleo, nullumque
redimentem me adesse præsentio. Gaudet hostis
meus quod te iratum videt: exsultat, cum me a
tanto Patre expulsus sentit: tripudiat, cum me ita
destitutum cognoscit. Sed tu, Deus, qui misericordia
super opera tua largus præpotens es, qui peccatoris
non mortem, sed reversionem ad te post lapsum in-
quiris (*Exech. xxxiii, 11*), qui plus pietatem quam
ultionem diligis, nec iudicium, sed misericordiam
peccantibus exhibes, adesto mihi misero peccatori,
et erue te corde contrito quærentem. Mitte mihi de
supernis auxilium, per quod valeam hostium meo-
rum rejicere jugum. Repelle dominium consuetum:
disrumpe vincula perplexionum; restaura, Domine,
opera tuæ fabricæ, et similitudinem tuam, quam
inimicus invasit, mi restitue. Noli spernere, Deus
meus, quem mirabiliter condidisti, quemque sine
comparatione mirabilius redemisti. Fecisti me ut
rectus conspicerem cælum, in quo et mihi præmium
promiseras indisruptum; sed iniquitates meæ di-
merserunt me inferni profundum, et nullus est qui
eruat jam dimersus^c. Nunquid hostis iste versutus
et callidus tibi Domino vero valet existere obvius^d?
Absit. Neque ille subsisteret, nisi a te subsistendi
statum acciperet. [Quem]^e qui a te creatus in bea-
titudine fuit, in qua stare elationis tumore non vo-
luit, a te etiam hodie regitur, licet tibi adversare
conetur. Quia quodquod voluntate impia in nos exer-
cere putat, tibi et in hoc etiam invite inscius ser-
viendo concordat. Ipsius enim voluntatem malam^f
tua potestas coercet justa. Et illud quod nos cæcati
iniquum putamus, justum permissum a justo Ju-
dice non negamus. Apud te enim suum ordinem
omnia habent, nihilque inordinate in mundum in-
currit. Æquum enim est, Domine, ut qui se spon-
taneæ diabolo^g subjugarunt dominio, subditi per-
maneant quo elegerunt arbitrio proprio, quisquis ille

A ex nobis dimersus satis errat sese non sponte iterum,
sed invite a te putat solvendum. Nam semel a te
hominibus liberum datum arbitrium non debet re-
vocari in irritum: ut qui se proprii arbitrii subju-
gabatur servitio, tuo solo restauretur imperio. Nosti in
hoc etiam, Domine Deus, esto mei: nec tibi foream
periculi mei celatus. Verum quia diversa arte, et
vario deceptionis articulo, me inimicus volentem
ligavit, cui non mens, ut debuit, repugnavit, sed
velut obediens manus vincituræ dedit; inde, piissimo
Deus, assiste jam misero pœnitenti, et sere sua de-
licta plangentî; et redime nunc etiam specialiter a
diro prædone, quem jam generaliter pretio sanguinis
tui redemisti. Dicam, Domine, y audi. Præbe tu vir-
tutem dicendi, et ea quæ dixero tu ipse acceptare
dignare. Nunquidⁱ ea quæ me undique premunt tu,
Creator, ignoras? Nunquid quod rogare cupio, tu
ante non vides? Nunquid celatum tibi aliquid est,
aut non omnia tibi etiam obscura in luce sunt po-
sita? Tu certe es qui cordis occulta vides, qui laten-
tia prospiciendo cognoscis, qui cogitationes discitis
atque ulciscis: qui enim universa consilio salutari
creasti, universa etiam cognoscendo librasti: sed
confessionem peccatoris expectas. Non narrationem
indiges, sed oris professionem inquiris. Nec tantum
linguæ quantum cordis humilitatem acceptas, et
munditiam veram, cum sis incomparabiliter mun-
dus, ex corde puro sanctificando prælibas. Ecce
enim, Domine, puro corde delicta mea confiteor,
sicut tu ipse verissime nosti, et ab eorum illecebra
me tota mente^j cupio retrahere, sed vinculorum præ-
dicatione connexus, quod promitto, nequeo adimplere.
Unde fit, ut quotidie voti mei prævaricator existens,
unde me debui lacrymis irrigare, jugique fletu me
totum mundare; inde amplius sordidatus nihil nisi
augmentum congeminio culpæ. Sicque quod mens
vel paululum ex tuo dono^k capere se gaudet, iden-
titem supplantatione hostis vel segnitia cordis se
privatum magnopere gemit, et unde hoc recuperaret
inesse sibi non sentit. Viget enim in me naturaliter
a te insertum lumen scientiæ, per quod quæ ago
perpere, malum non nescio esse. Quod^l me et post
parationem desiderii dolore afficit gravi. Sed quia
dum pœnitenda committo, et commissa non defleo,
ipse me ingenti afflicto damno; inde nec ea videre
nie computo, quæ non spernenda, sed amplectenda
opere et mente hactenus teneo. Et in quibus me non
nolens, imo volens, involvo, post voluptabrum faciis
valde detesto. Ipse mihi testis existo, quod iniquus
nunquam iniquitatibus terminum pono: atque eo
magis sine venia^m punire me in futuro condoleo,
quod non inscius, sed ut scita me totum abysso
præcipito. Quid in tantis sceleribus agam? Quid tali

^a Ms., *utrus.*

^b Ms., *proto plasto.*

^c Ms., *diversum.*

^d *Obvius, i. e. contrarius, adversus.*

^e *Redundat, vel alia desunt.*

^f Ms., *voluntas mala.*

^g *Diabólico, vel diaboli.*

^h F. addendum *dux.* Videtur et aliquid postea
deesse.

ⁱ Ms., *Nam quid.*

^j Ms., *toto mentis.*

^k Ms., *domo.*

^l Ms., *Qui.*

^m Ms., *veniam.*

plage medicamentum apponam? Quod hujusce vulneri fomentum adhibeam? Plane nescio; quia ipsum quod scio, per prævaricationem ignoro. Et hoc est verissime scire, quod est amarissime flere. Nam quæ scienda sunt scire, et ea nequaquam opere adimplere; non est vocare scientiam, sed certe fatuitatis magnæ dementiam. Scio enim, Domine Deus, quia pronus es ad misericordiam, et peccatoris non cupis vindictam. Et ita novi, quod præpotens es in majestate^b, et ut velle, ita tibi subjacet posse. Et ex hujus rei qua te nosse in omnibus præpollere, utcumque fiducia nascitur mihi, quia peccatorem semper revocasti: sed ubi justitiam tuam cogito, et examen judicii tui mente pertracto, illico ut cera liquefactus tabesco. Nunquid justitia tua injustitiam probat? aut veritas tua mendaces coronat? aut sanctitas tua iniquos remunerat? ut me iniquum, impium, et mendacem, impunitum evadere credam? Absit. Imo sine dubitatione firmissime credam, me similes mei odio detestare, vel ulciscere, summo. Neque enim tenebræ communitatem frangunt lucis: nec fetor suavitatem boni gerit odoris. Quod si juxta te nemo habitat mente malignus, nec ad te pertinet nisi corde et corpore sanctus, quid de me dicam ego fetidissimus hircus, quem assiduitas iniqua ut crudelis et acerrima domina ad perpetranda quasi violenter attrahit scelera? Quid in tanta infelicitatis meæ miseria proferam, nisi ut omnes sanctos tibi soli aperiam, qui nosti omnia antequam fiant?

3. Adesto, Domine, de sublimissima solii tui sede, et libera me ab isto qui me furatum tenet sævo dracone: quia tu solus fortem ligasti, et vasa ejus potenter dirupisti, atque ex lateribus aquilonis sæpius civitatem sanctam tibi Regi magno fecisti. Ædifica, Domine, in corde meo urnam candore vitæ nitentem, et arcani in qua tu digneris perenniter habitare: in qua jugiter legis tuæ notitia vigeat, et a te, qui vera via es, nunquam in devia mens ipsa per abrupta incedat. Restaura, Domine, ruinam corporis mei, et mentis meæ vigorem redintegra, et innumerabiles dolores quos lingua enarrare non valet, antidotus illa tua celestis de visceribus demat: nam si cuncta in quæ^c prorui, vel hæcenus jaceo, minus parva edicere quasi enumerando voluero, ut te nosti, finem nunquam meus accipiet sermo. Dehueram enim singillatim inexplicabilia digerere vitia, et pro maquaque noxa specialiter te Dominum flagitare, atque contra ipsas invaliditates medicinam tuam, pater piissime, implorare. Sed nunquid ut medicus ita passiones inspicias, et non magis ut Creator remediis laborantibus clementer impartis? Nescienti-

^a Ms., hujus se... adhibeant.

^b Ms., *magestate*. Sic etiam Hispani vernaculo sermone dicimus *magestad*.

^c Ms., *in quo*.

^d Ms., *deformam a bestia*: littera *f*, pro *v*, sicut problema: adprofemus.

^e I. e. *via recta*: nisi *recta* latinus legas: a enim et u in codicibus sæpe Gothicis absque ullo reperiantur discrimine.

bus enim nobis qualitatem morborum, tu solus purgas, qui es auctor membrorum: et qui animarum ulcera vides, eisdem speciale fomentum ipse compones. Pie Deus et misericors, patiens, longanimis, et super malitias hominum valde placabilis, comesum a bestiis erige, et a latronibus vulneratum oleo misericordiæ fove. Semirutum ædifica, et corrosum a tineis vestimentum sarcire. Si enim fullo sordida vestimenta iterum per aquam valet in decore pristino reformare: quanto potius tu, artifex bone sine comparatione, me si volueris potes mundare? Scio enim quia omnes velis facere salvos (1 Tim. ii, 4); sed huic tuæ sanctissimæ voluntati illi qui pereunt, se præbent indignos: secundum opera enim nostra aut devoramur a bestia^d, aut detrudamur gehenna. Ecce enim leprosi illius vocem assumpsi, quia peiori ut ille me sentio addictum pesti. Dico namque: Si vis Domine, potes me mundare (Math. xii, 13). Dic verbo, et curabor ab isto morbo lethale. Sed nunquid abbreviata est manus tua ut salvare nequeas? aut auris tua aggravata est, ut non exaudias? Absit. Sed iniquitates meæ multiplicatæ sunt, et peccata mea aggravaverunt me nimis. Per quæ verba mea pondere suo pressa non valent ad te pergere recta^e. Dic jam, Domine, *Volo*; Dic; *Tolle grabatum tuum, et ambula* (Joan. v, 8). Dic misero: *Vade, et amplius jam noli peccare* (Joan. viii, 11). Quia et cutis lurida pristinum colorem^f recepit dum velle tuum audivit: et paralyticus mox pedibus ambulavit, dum gravatum peccatorum suorum a te^g dimissum cognovit: et adultera mox illa evasit (Ibid.), dum et præterita et sequentia peccata a te sibi dimissa percepit. Nunquid est aliud noli peccare^h deinceps, nisi ulterius non peccabis? Et quid est aliud; *Tolle grabatum tuum, et ambula*; nisi, rejice peccatum tuum, et per sanctorum pedum trita deinceps incede vestigia? Dixisse enim tuum, Domine Jesu, fecisse est. O felicem me, si harum aliquam vocem pectori meo a te insonaret infusaⁱ. Tunc jam lætus, tunc jam securus, tunc jam ex jussione Domini mei mundatus, crederem me esse tuum fidelissimus servus, quia nec ad me talia insonare fecisses, nisi me jam mundatum tibi que obedientem præscires, imo a tenebris educendum in vero lumine coaptares. Fiat, Domine, misericordia tua super me, et dirige vultum tuum in illuminatione cordis mei. Ostende mihi faciem tuam, et miserere mei præ omnibus misericordiam indigenti. Ecce, Domine, non solum in opere, verum etiam in cogitatione, omni hora incido: et ex quantis partibus me consuanter^j sagittæ nec numero, nec perpendo. Præ-

^f Ms., *pristino colore*.

^g Ms., *ad te*.

^h Ms., *Peccar*.

ⁱ L. *aliquæ voces... insonaret infusæ, vel aliqua vox... infusa*.

^j L. *consuanter*; s pro u; sicut paulo infra videntur ter pro videntur. Quid autem *consuanter*, vel *consuanter* sibi velit, melius ex contextu, quam ex nostro disces commentario.

termitto enim ea numerare quæ gravia animam **A** sucta & sunt gehennæ incendio non finiendo tradere: sed ea nunc proferam, quæ levia videntur his qui ea nesciunt æqua lance pensare. Nam si leviorum tantum deplorem admissum, quantitate maiorum superabunt statum. Verum dum oculis mentis meæ te teste in memetipsum revento, nihil ibidem leve, nihil non grave esse deprehendo. Quid enim gravior libidine? quid onerosior fraude? quid ponderosior jactantia vana ^b? quid pejus homicidio? quid malum testimonio falso? quid iniquius miserorum spolio? quid scelestius ^c quam rei cognitæ quod detrimendum aliorum negatio? Et tamen hæc omnia, et alia quæ defectione sermonis promulgare non valui, ut tu nosti, qui conscientiarum es cognitor, partim opere, partim voluntate peregi: imo actibus universa, quæ implenda nec a diabolo erant, ego iniquissimus adimplevi. Si libidinibus, vel misero mihi hactenus per varia illectionum genera milito. Si fraudibus, conscientia sola teste usque hodie ut corpore ita et mente deservio. Si sanguinibus, animæ meæ non per species, sed proprie interceptor assisto. Si falso testimonio, sæpe perjurio deseriendo, usque ad hanc horam linguæ meæ nunquam modum impono. Si in superbiæ tumiditate, nullum mihi in hac tabe secundum esse cognosco. Si invidia, omni momento velut igni felicitatibus fratrum invidens ardeo. Si in injustitia, sicut equus infrenis super mendacium miser exulto. Si in rerum cupiditate, ex earum aviditate etiam in somnis montes me atreque adipiscere video. Extremo etiam si vel tenue quod recte cogitavero, statim vanæ gloriæ vermi rodendo contrado: præter alias perditionum animæ species quæ corde concipiuntur, nec ut sunt proprie digeruntur. Nam et in ipsa tuæ sacrae lectionis historia, vel cœlestia quæ nobis ad salutem largire Deificæ sacramenta, quæ species deceptionum, quantique laquei aperiantur mihi inscio perditionum ^d, vel quantæ formæ oriuntur undique illectionum, quis dinumerare? quis eligere? quis tot tantasque ^e foveas valeat promulgare? quas quia tibi notas ecre ^f non dubito, ideo et pro universis parce tantum piissime clamo. Nam in sermonis prolapsione, et in ludicrâ confabulatione, qualiter sæpe proruat, et innumerabiliter me ipsam inficiam, nec sensu ^g sentire, quanto magis ut per linguam valeam enarrare. In ipso enim gressu et incessionis habitu sæpe concido. Et qui tantum silens, nec cogitans peccat; quid loquens, vel tractans, nisi delictum centuplicat? Cum enim ipsa medicina, quæ nostra ulcera curas, mihi vulnera, non fomentum parturial; quid aliud ægritudo mea quam mortalis dicenda est, ubi non cura cœlestis proficit, sed magis dolentem occidit. Tu enim, Domine Deus, ad utilitatem nostram

Scripturam sanctam plenam medicaminibus de tua excellentissima gloria vitalibus succis confectam ad terram usque delatam dedisti. Sed ego unde alios sanos integerrime vidi, inde me sauciatum tremendo contabui: et non medicinam impotentem probavi, sed me ægrotum irremediabiliter non bene ploravi: quia si sufficienter me lacrymarum fletibus compulverem ^h, fomentum aliunde quærerere jam cessarem. nec alibi remedium quærerem quod in me ipse haberem. Sed nunquid flere potuit Petrus, nisi tu eum inspiceres (*Luc. xxii, 61*), Domine Deus? Aspice, Domine, et me hærentem in vepribus vide, et respiciendo vincula mea disrumpe: et quæ lingua nequit attingere, tu Deus meus solita clementia emundando concede: quia ea quæ nobis de cœlo in testamentis tuis per prophetas detulisti, non per se, sed per te norunt curare. Et nisi tu, o pessime Deus, adfueris, ipsaque antidota a te olim prolata digito illo quo demoniacos curasti confeceris, medellam non ingerunt sanitatis. Sed sicut te præsentem salutifera esse noscuntur, ita absente ut perniciosa vitantur: quia sine te nihil in mundo bonum, et bonum absque te nec per se bonum. Tu es enim, o custos omnium, bonus, et a te omnis bonitas accepit initium. Sed qualiter cœlestia illa mirifica sacramenta absque te esse dicenda sunt ⁱ, ubi tua licet non quanta est, sed quantum audiri a mortalibus potest, majestas digesta est? Unde certe et verissime et plenissime. necesse est credere, te in illis lectionibus esse, et per ipsas non indignos, sed dignos te semper curare: ille enim ex ipsis lectionibus non curatur, qui fastu superbiæ non obediendo, sed discutendo incedit; sequæ non tuo subdit eloquio, sed suo illud cupit rimari eis sensu; et dum cupit tibi superbiere elatus, a se ipso delusus sibi repugnat adversus; ac per hoc magis morbo laborat, quo discutientem se discutere putat. Vere miseri, et certa ratione infelices dicendi, qui eloquia Creatoris esse credimus nostri, et ea rationabiliter cupimus trutinare: quasi aliud sit in rerum natura ratio, quam tua justissimi jussio; aut ipsum ratiocinandi vigorem aliunde habere potuit homo, nisi a te daretur ei nullo præcedente merito suo. Quod si vere rationem et non partem rationabilem vitio suo corruptam haberet, nunquam in rebus a suo Creatore expositis rationem exquireret, a quo rationem ipsum sibi datum cognoscit: vere enim ingens desipientia nostra ausus i suos ad scienda tendit illicita: et dum cupit scire quod sciendum nullatenus licet, seipsum colundium hostibus præbet, quia quod ei datum a te scire non habuit, frivole inquirendo desquirit, quod rationabiliter a te in primordio non accepit. Si enim homo seipsum bene perpenderet, et seipso rationem quam inquirat utiliter compensaret; quoniam qui ea

^a Ms., suete.

^b Ms., jactantiæ vanæ.

^c Ms., celestius.

^d Ms., per dictionum.

^e Ms., tantusque.

^f Ms., F. esse.

^g F. compluerem.

^h Ms., est.

ⁱ Ms., ausos.

quæ infra se, vel in se, quotidie aguntur nescit, stulte Domini sui opera librare ^a cupit, qui sui ignarus perpetim manet. Et cum nos miserrimi in bestiis et quadrupedibus voluntates nostras impleamus, et etiam ipsis avibus et piscibus ex tuo dono imperemus, et partim in cibum, partim in adjumentum ^b ex ipsis vel capiamus, vel occidamus, nec pro hoc rationem illis quos premimus reddamus, quare hoc facimus, vel cur illi et illi non sunt occisi; quare isti et isti sunt ad adjumentum ^c ab occisione servati; rationem miseri factorum tuorum inquirimus, qui rationabiliter quid sit sapere, nisi per te addiscere non possumus.

4. Nunquid a nobis præmii aliquid accepisti, ut creares? aut dedimus tibi pretium operis nostri, ut redimeres? Certe in conditione nostra cessat hæc humana fallacissima ratio, quia qualiter se factum videt, vana non valet enarrare præsumptio: qui enim rationem suæ conditionis ignoret, quomodo rationem aliorum operum tuorum inquirere tentat? vel certe dicat vanæ ratiocinatoris exquisitio corporis qualitatem, vel membrorum compagem harmonice sibi invicem coherentem, seu locum habitationis animæ proferat, et originem, si certe sapit ejus unde existat, inquirat: et sic te summum bonum discutere tuaque judicia ^d audeat compensare. Scis, Domine, ut quid ista protulerim, et quia memetipsum in hoc destruere voluerim. Nec aliorum æstus ^e quam meos a te cognitos aperiri non quasi inscio malui, sed quasi penitens obscuracione narraui; quia licet hæc me tua facit misericordia utiliter scire, tamen ex improvise in rebus bene expositis iterum dubitatio oritur, et tuum tutamenti obstaculum ipsum quod æntiando contra meos errores opposui indigere perpendo. Doce ergo, Domine, mentem intrinsecus, et in ea quæ docueris hæsitacionis tuæ demerere æstus ^f. Esto dux itineris servulo, via regia erroneo profugo, medicina variis languoribus saucio, quia tu es lux omnium sæculorum, dulcedo sanctorum, firmitas infirmorum, curatio leprosoꝝ, vita mortuorum, fortitudo justorum, subditorum exemplum, via credentium, gaudium angelorum. Per te principes regnant (*Prov. viii, 15*). Tibi angeli famulant. Te archangeli nuntiant. Te Virtutes adorant. Te Cherubim ac Seraphim incessabili voce Trinum Dominum cœlis, hominibus nuntiant. Tu requies patriarcharum. Tu laudatio prophetarum. Tu exultatio martyrum. Tu hymnus virginum. Tu præmium confessorum. Tu vere Sabbatum ^g electorum: quia tuum est et in te est regnum cœlorum. Domine Deus, placeat tibi eripere me a damnatione iniquissimi hostis, et restituere me sub jugo tuæ suavissimæ potestatis. Quod si iniquitas mea mihi in hoc ipsum adversat, tua larga misericordia ipsam meam iniquitatem dirumpat. Scio enim, Domine, scio quia paratus es

A omnibus misereri, et etiam non merentibus viam salutis solitus es tribuere: sed *iniquitates meæ sicut onus grave gravatæ sunt super me* (*Psal. xxxvii, 5*). Quæ crassitudine ^h sui nubem opposuerunt inter te et se. Nec valet oratio ad tuum, Domine, thronum ascendere, quem pondus caliginum terræ premit inhærere. Mitte, Domine, scalam misericordiæ tuæ, et per gradus ⁱ me repentem fac tibi ascendere, quem imbecillitas pedum in primo etiam gradu non permittit stare. Et qui toto corpore tremore concutitur, nec in uno consistere ab ipso sædo tremore permittitur, tua virtute stabiliendo firmetur. Tu enim es, Domine, qui scalam nobis crucem tuam dedisti, quam et nobis tollere humeribus, et te sequere pura mente jussisti. Tu enim es scala credentium, quia per te gradientibus te ipsum præbes in præmium. Per hanc scalam Judas descendit, et Paulus te vocante ad te superius Innitentem ascendit. Per hanc Judæi ad terras dilapsi sunt, et gentes ad cœlum assumpti sunt. Per hanc quotidie peccatores, te jubente, ad superna se mundando conscendunt, et de sua præsumentes justitia ad inferna præcipitis corruunt. Fac me, Domine, ut sicut fide hujus scalæ merui attingere gradus, ita opere firmiter in eisdem valeam jugiter permanere. Tu enim es qui nutantem corroboras, qui debiles firmas, qui fortes stabiliendo coronas. Nunquid Paulus poterat te videre, nisi tu eum ante vocares? Sic et Abraham, pater utique gentium, sine tua vocatione non est egressus: sed sicut a te boni operis sumpsit initium, ita et ille obsequendi præbuit voluntatis obsequium. Nec enim poterat fieri ut quem vita mortuorum vocabat, mors iniqua teneret; et quem lux ipsa illuminaverat, tenebræ obscurum retinere non valebant. Voca me, Domine, et dicit mihi: *Tu me sequere* (*Joan. xxi, 19*): et postquam vocaveris, ut obediam voci tuæ tu clemens inspirare dignare cordi meo: quanquam nihil aliud sit tua vocatio, nisi vera respectio. Hanc vocationem inquiri, hanc respectationem desidero, hujuscemodi vocem effectivam audire nimirum sitio. Sed nunquid non vocasti? nunquid non ad tuam gratiam invitasti? nunquid non quotidie nobis vocem vocationis tuæ misisti? imo omni hora, omni momento vocas et clamas: et non solum per prophetas tuos, verum etiam per te ipsum, ut nos ad te vocares, venisti. Inde quotidie per Evangelium tuum nobis non merentibus clamas: *Qui sitiit veniat, et bibat, et qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet iterum* (*Joan. iv, 7*). Et vere, Domine, qui te vero corde sitiit, haustum vitæ non morientis a te digniter sumit: nec aliquando sitire novit cujus mens tui fontis poculum haurit. Sed aqua tua, Domine, sicut peccare desinentibus vitam præstat, ita adhuc peccantibus ignem, non satietatem min-

^a Ms., liberare.

^b Ms., in adjumento. ad adjumentum.

^d Ms., indicia.

^e Ms., estos.

^g Ms., sabbatus.

^h Ms., castucine.

ⁱ Ms., grados.

strat. Et certe quisquis indignus huic fonti accedit, A seipsum non refrigerat, sed exurit. Adesto, Domine, mihi te nescientem sitire ^a : et munda ut valeam te non indigne haurire. Ecce Deus meus fons iste *patet omnibus habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatorum, et menstruatæ* (Zach. xiii, 1). Sed qualiter potum in te accipio, qui ad illum animi gressu non propero? Et qui fractis cruribus grabato adhærens Jerusalem nequeo introire, quo pacto de fonte salutari ipsius me valebo potando mundare? Si enim ex habitatoribus existerem sanctissimæ civitatis, crederem me medelam recipere sanitatis : quia *portas ejus occupavit salus et muros ipsius laudatio* (Isa. lx, 8). Tu vero, Deus meus, qui paralyticum non habentem qui se in piscinam, dum turbata fuisset, mitteret, verò curasti (Joan. v); dic verbo, et miserum ab ulceribus mundare dignare. Nunquid, Domine, piscina illa sine te curabat? aut absque te virtutes ipsas sanitatum ostendebat? Absit. Tu es enim salus infirmantium, et per te ubicunque, vel per quoscunque, curatio est infirmorum. Sed ut ostenderes multimodam magnitudinem tuam, et juxta merita singulorum te laborantibus largire medelam, et quæ variis occasionibus nobis pietatem tuam tribues effectuosam; inde alios per se gradientibus ad vitam curas, alios de sua salute negligentibus gratuita miseratione emundas : ostendens nobis, sublimissime Deus, quia non unde præsumptio nostra salutem se æstimat adipiscere invenit, sed unde pie pater ei ministrando ipsam salutem impertis. Impertire, Domine Deus, quasi Deus, homini immensurabilem gratiam, et multiplicam erga miserum, sicut omnia potens misericordiam : fluentem. Irriga, Domine, squallentem terram meam, ut imbre tuo irrigatam fructificet arborem fructuosam. Asperge me, Deus, dulcedinis tuæ rore, et complue mentem meam imbribus gratiæ tuæ. Rogo enim, piissime Deus, quia tu me jussisti rogare : et hanc tenuera scintillam tui timoris ex te inserta est mihi : quam ut augendo multiplices, et multiplicatam acceptes, quæso præcordiis, ut tu nosti, internis. Nam ecce iniquitas mea in tantam crassitudinem ^b venit, ut ipsum te videndi aditum mihi concluderet : et in tam innumerabiles formas dividitur, ut ex una superbia matre multæ robustiores filiaæ quotidie oriantur. Et quas dinumerare, nec perpendere queo; quomodo destruere valebo? Certe enim ex superbia omnis iniquitas captat principium, quia omne quod agitur vitium ex contemptu mandatorum tuorum habet exordium. Et ideo bene superbiæ ascribitur quidquid ab homine contradicenti tibi perpere agitur : quia nisi tibi omnipotenti superbire conaretur, nunquam illicita opere aut mente patraret : et ideo superbus et arrogans quomodo ad te humilem veniat non invenit, quia te superbos non probare, sed te detestare cognovit. Cupio, Domine, contradictionis

mandatorum tuorum superbiam rejicere : sed utrum assiduitate ejusdem ligatus, ac ^c segnitia præpeditus, quod avidè cupio implere operibus nequeo. Sed nunquid si rectè cuperem, et ex toto corde te in hoc adiutorem precarem, mihi adjutorium non largires qui etiam non precantibus plerumque adiutor existis? Nunquid non tu es qui non merentibus aquas in deserto ex petra eduxisti? Non tu es qui manna fastidienti populo dedisti? Qui usque hodie peccatoribus et iniquis solem tuum producis, imbresque pietate qua affluis non solum hominibus, sed etiam bestiis fundis? Nonne tu es ipse Deus, cui cura pia exstat de omnibus? Nonne tu horrea impiorum adimpleres? Nonne tu reges imperare etiam servos permittis? Nonne tu es qui etiam tibi resistentibus prospera tribuis? Tu es certe qui te negantibus sæcularia multa largiris : qui etiam blasphemantes te non solum operibus, ut ego, verum etiam ore vipereo, cibas atque sustentas. Opere enim te clementissimum derogat, qui tua præcepta non implet : lingua vero te et opere impetit, qui qualiter credendus es ^d, subsannando non credit. Etiam quod a contentibus recensiri blasphemum est, Judæorum fetores tu vides, quos non ultione, sed inestimabili bonitate quotidie foves. Aut forsitan fatendum est, te alterius non istius sæculi conditorem, ubi impios secundum quod merentur judicando condemnas, et pios glorificando coronas? Absit. Imo corde puro et ore patulo firmiter constituendum est, te et istius et alterius præclari sæculi conditorem. C Sed hic bonitatem erga creaturam ostendis, illic veritatem judicando discernis. Hic pietas tua ut dignos, ita indignos sustentat : illic justitia tua dignos coronat, indignos autem juste condemnat. Hic plerumque cruciatibus justos probat, quos illic in cœlestibus mansionibus ascribendo coronat : hic etiam sæpe sanctos remunerat, ut eis gustum bonæ remunerationis ostendens desperatione non frangat. Et sæpe iniquos, o Deus meus, his etiam plagis affligis; et per ipsam justè in eis illatam sententiam, alios eorum similes terrificando deterres. Hic enim scribitur quod illic metitur. Nec fas est credi, illum lucillum sæculum peccantes recipere, in quo tu eum sustinendo dignatus es habitare; quem locum retributionis justitiæ esse revolvisti. Quod si hæc omnia, quæ a me digesta sunt, et alia majora, quæ a me ommissa sunt, quotidie in non merentibus operas; me, Rex regum, exiguum et pene pro nihilo computatum, quare non mundas? Hic enim mundationem inquirò, hic misericordiam posco, hic veniam peccatorum efflagito, quia in inferno nullam professionem profectuosam esse confitior. Quod si forsitan expectaris, ut extendam pusillitatem meam ad magnitudinem tuam intuendam, quæso, largire vires tendendi ^e et præbe statum in anterioribus ampliandi, vel potius in sublime pedes erigendi : quia

^a Ms., sitiri.

^b Ms., crassitudinem.

^c Ms., hanc segnitia.

^d Ms., est.

^e Ms., tendendi.

et pusillus statura Zachæus^a licet se extenderet, te videre minime posset, si sycomorî altitudinem non adiret (*Luc. xix*). Et vere te ipse oculis videt, qui præcepti altitudinem tenet, qui mundo corde in arborem vitæ conscendit. Sed nunquid scandet ad superos, cum iniquitas præcedit ad inferos? Absit: quin potius ipse valet per te, qui vera via es, gradere, et per te ad vitam æternam, quæ tu es, conscendere; cui tu gressus stabiliendo dignas^b dirigere. Dirige, Domine, gressus meos, et sit lucerna verbum tuum pedibus meis (*Psal. cxviii, 105*), ut luce tua illuminatus, et dexteræ tuæ tutatione munitus, valeam in portis filia^c Sion dulces psallere hymnos. Domine Deus meus miserator et misericors, respice me respectu pietatis, et intuitu misericordiæ tuæ quos soles peccatorum respicere, eosque ad te ex devia revocare. Miserere, Domine, miserere, et veniam tribue te oranti. Exaudi, Domine, exaudi, et iniquitates meas tu dimitte. Disrunpe, Domine, vincula peccatorum meorum, ut sacrificem tibi hostiam laudis. Peto, Domine, indulge mihi, et peccatum meum, tibi cognitum soli, tu dele. Ecce, Domine, labare me hoc flumine volui: sed sordes meæ permanent vetustate sua durissimæ, et pene nullo^d flumine eluendæ, nisi gratiæ tuæ forsitan rore. Nunquid qui Naman leprosum angit^e Jordanis eluisti (*IV Reg. v*), me non vales tuo tantum sermone labare? Potens es, Domine, et misericordia tua super omnia opera tua. Dic mihi, Domine: *Lazare, veni foras* (*Joan. ix, 43*), et statim licet ligatus jaceam, licet putrefactus quadrivianus jam feteam, ad vocem tuam, et solutionem et odorem cum vita pariter capiam. Linire oculos cordis mei, Domine, luto illo quo cæci corporales oculos illinisti (*Joan. ix, 6*), ut sicut ille corporaliter lumen meruit recipere, ita et ego mentaliter lucem tuam merear perfruere. Vere enim, Domine, saliba illuminas, quos gratia tua illustras. Quod si me non dignum levi medicamine vides, et ferro, imo cauterio, mundandum cognoscis, exerce in servum cauterio medicinam, cui hostis magnam infixit plagam: et quoquomodo ipse velis cura dolentem; tantum ne abjicias te firmo corde credentem, et ex

intimo corde tibi in omni opere parce, Deus, clamantem. Parce, Deus, parce, et scelera mea tu pius dimitte. Indulge, clementissime Deus, et mala mea tu misericors terge. Peccavi, Domine, peccavi, et iniquitates meas ego agnosco (*Psal. l*). Peto, Domine, remitte mihi, et hyssopo verbi tui vulnerosa viscera mea asperge. Subveni, Domine, perditio vago, et profugo, et tuo eum sancto munere præsidio: ut quia nostri milleformes hostis mei insidias, et multiplices illusionum, perducas me ad te, qui vera tutatio es: non disjungas: et ejus fraudes invicta potentia elide, qui vales quidquid cupis implere. Tolle me, Domine, mihi, et redde me tibi; tolle malum meum, ut bonum perfrui tuum: tolle me a me, et colloca juxta te, et cujus vult manus pugnet tunc contra me (*Job. xvii, 3*). Tolle propria mea, vitio meo concepta, et præ benignitate tua confecta. Tolle quod ex me habeo, et confer quod a te lacrymabiliter peto. Exue me meis, et induar tuis. Exime totum me a me, ut totus restituar tibi: ut dum hostis meus tua in me ære^f viderit, magis fugam pedibus imperet, quam me insectare festinet. Ecce, Domine, credi^g, et tu mihi posse dedisti. Nunquid dixi millenam partem ex malis meis, aut explicavi ex sceleribus meis nisi particulam tenuem? Dixi enim non quantum debui, sed quantum tu mihi dicere permisisti, et quantum dicendum jussisti. Jube tu, Domine, acceptare quæ dicta sunt, et lascire^h servulo quæque te donante digesta sunt. Et sicut ex me me tremulum vides, nihilque nisi ex te præsummentem cognoscis; ita me pie opifex totum defende, quia me totum totum commisi: ut sicut a te conditus, tuoque munere vitalem hunc capio statum, et a te totus existo, totaque subsisto, atque per te totus redemptus in mundo isto mortali vivo; ita totus a te in futuro possessus, et perenni dominatione tua satis suavi addictus, merear te donante tua dona, quæⁱ *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit* (*I Cor. xxix, 9*), percipere: teque pro omni munere verum Sabbatum perfruere. Te præstante, qui regnas trinus et unus per nunquam finienda sæcula sæculorum. Finit.

^a Ms., *Zacæus*.
^b Hoc est, *dignari*.
^c Ms., *filia*.
^d Ms., *nullus*.
^e *Lege aquis*.

^f *F. hæerere*.
^g *F. credidi*.
^h *F. largire*.
ⁱ Ms., *quam*.

D

INCIPIT LIBER

EPISTOLARUM ALVARI.

I.

Aurelio Flavio JOANNI Paulus ALVARIUS.

1. Nosti, mi dilectissime, somitem dulcedinis cha-

• Ms., *que*.

ritatem existere, et amicorum veraciam glutinum veram dilectionem esse. Ea enim vera est dicenda concordia, et gratuita dilectio comprobanda, quam